

razvoj Sargon, ki ustanovi Akadsko državo. Nato pride doba Gutejcev in novosumerska doba, za njo stopijo v ospredje Amoriti, ki stvorijo babilonsko hegemonijo. Zbirka obsega še naslednje kasitsko in elamsko obdobje v Babiloniji. Skupno tako zajema zgodovinski razvoj nekako od 2800—1155.

A. Parrot uporablja svoja izvajanja za pojasnjevanje edinstveno bogatega gradiva. Reprodukije so lepo uspele. V podrobnosti se ne moremo spuščati.

Avtorju je treba priznati, da je skušal napraviti svojo zbirko bralcu kolikor mogoče dostopno. Tako je že pri posameznih obdobjih skušal (s tabelami in zemljevidi) ponazoriti svoja izvajanja. V edinstveno bogati dokumentaciji je dodal prav obširen (str. 341—361) slovarček lastnih imen, zlasti zemljepisnih in osebnih. Obširna in detajlirana je tudi bibliografija (str. 363—371). Sledi arheološka dokumentacija s podatki o umetninah, reproduciranih v tej zbirki. Končno dodaja A. Parrot več zemljepisnih kart: podrobno karto za sumersko ozemlje, večjo za Prednjo Azijo z Egiptom in šest manjših za različna razvojna obdobja. Uporabnost kart olajšujeta abecedno urejena seznama antičnih in modernih krajevnih imen.

Te podrobnosti naštevam kot dokaz, s koliko skrbnostjo je avtor skušal svojo zbirko interesantom kar najbolj približati. Za njegovo zbirko smo mu zares hvaležni, ker je z njo odprl svetu poznavanje velikih kulturnih del starih Sumercev.

V. Korošec

Akurgal, Ekrem, Die Kunst der Hethiter (Aufnahmen von Max Hirmer), München (Hirmer Verlag) 1961. 4°, 125 str. teksta, 150 strani reprodukcij.

Isti, Die Kunst Anatoliens von Homer bis Alexander. Berlin (W. de Gruyter) 1961, 4° XII — 350 strani, zemljevid Anatolije.

Pomen Akurgalovih obdelav hetitske in posthetitske anatolske umetnosti bi mogel pravilno oceniti umetnostni zgodovinar. Ker pa je vendarle treba čimprej opozoriti zainteresirano javnost na obe zares pomembni deli, naj o njih vsaj kratko poročam.

Profesor Akurgal, ordinarij za arheologijo na univerzi v Ankari, je svoji monumentalni obdelavi objavil l. 1961, vendar pri različnih založbah. Razvrstitev slikovnega gradiva je v obeh različna. V »Umetnosti Hetitov« je razlaga ločena od celostranskih reprodukcij, kajpak, če izvezamo 25 risb v tekstu. V poznejši »Anatolski umetnosti« so pa slike večinoma uvrščene med besedilo, razen dodatka na str. 301—308.

Kakor omenja avtor, doslej še nimamo celotne obdelave hetitske umetnosti. V zadnjih desetletjih pa se je v turških muzejih nabralo mnogo gradiva, ki priča o hetitski umetnostni kulturi.

A. nam v petih poglavjih razvija zgodovinski in splošni kulturni razvoj posameznih obdobj in nanj sproti navezuje svoja izvajanja o umetnostnem stanju iste dobe.

V prvem poglavju (str. 7—17) obravnava najdbe v grobovih, ki so jih našli (brez napisov) v Alaça Höyük. Splošno (Goetze, Bittel) jih pripisujejo Hatijcem (ali Protohatijcem), ki so bili pred Hetiti (najbrž v zgodnji bronasti dobi, od 2500—2000) gospodarji na poznejšem hetitskem ozemlju. Hatijski vpliv se je ohranil v mitologiji (Illujankaš, Telepinuš), v dvornem ceremonialu

(str. 7); pa tudi v umetnosti naletimo v Srednji Anatoliji, kakor ugotavlja A. (str. 17), v drugi polovici tretjega tisočletja na enoten slog, ki je bil očitno avtohton in ki priča o umetnostnih prizadevanjih tega naroda.

Sledi poglavje o zgodnji zgodovinski periodi (2000—1700). Novejše najdbe kažejo, da je bila tudi v Hattušašu, poznejši hetitski prestolnici, naselbina asirskih trgovcev (str. 18 ss.). Sčasoma so deželo osvojili indoevropski Hetiti, ki so po Akurgalovem mnenju prišli iz Evrope preko Kavkaza in so se polagoma spojili s kulturno naprednejšim protohatijskim prebivalstvom.

Tretje poglavje (str. 30—38) obravnava dobo Stare hetitske države (v letih 1700/1600—1450) in ugotavlja, da je umetnostni razvoj tesno povezan s prejšnjim obdobjem (str. 36).

Najobsežnejše je četrto poglavje (str. 39—89), ki obdeluje čas hetitske velesile (od 1450—1200). Za precej obširnim zgodovinskim pregledom sledi kratek opis verstva (48—52) in mitologije (52—54). Avtor skuša razmejiti pomen tujih vplivov v hetitski kulturi (54 ss.) in tako dognati njeno samoniklost (56 ss.). Nato se bavi s stavbarstvom (58), predvsem na »gradu«, v vladarjevi prestolnici (str. 58—65), v mestih, pri vojaškem utrjevanju, pri gradnji templjev in grobnic.

S podrobnim obravnavanjem plastike (77 ss.), gliptike in keramike zaključí A. to obdobje.

Peto poglavje (str. 90—105) obravnava še pozno hetitsko dobo, ko se kot Hatti označujejo nekatere male mestne države v Južni Anatoliji in v Severni Siriji. Avtor skuša dognati, kako se tu tradicionalni umetnostni slog, ki se kaže v skulpturah v mestih Malatiji in Kargamišu, polagoma umika slogu, v katerem se kažejo asirski vplivi in loči tu dve fazi (850—745, 745—700). Nato se dotakne še aramejske umetnosti (100 ss.) in s kratkimi izvajanjí o pomenu poznohetitske umetnosti zaključí svoj obširni tekst. Ko A. doda sinhronistično tabelo teh obdobjí ter navaja kronološke podatke o vladarski dobi posameznih vladarjev, sledi album 150 celostranskih zelo jasnih fotografskih in 24 barvastih reprodukcij.

Zemljevid Male Azije v hetitski dobi (str. 108), kratka pojasnila s podatki o reprodukcijah, najdiščih, velikosti in nahajališčih (str. 109—118) in (nekoliko pomanjkljiv) seznam literature k posameznim poglavjem (str. 119—122) ter krajevno in imensko kazalo olajšujeta uporabljanje tega pomembnega dela.

— — —

Druga knjiga, »Umetnost Anatolije od Homerja do Aleksandra«, je nadaljevanje prve. Zato jo avtor začena z egejskim preseljevanjem narodov. Po Akurgalovem mnenju so imeli pri tem glavno vlogo Grki, ki so potegnili za seboj Trakijce. Valovi egejskega preseljevanja so uničili Hetitsko državo, še preje pa so okoli l. 1240 (Ahajci) razdejali Priamovo Trojo (VI), potem ko je mesto okoli l. 1275 poškodoval hud potres (str. 2). Po naslednjem »temnem obdobju« (1200—750), ko popolnoma zmanjka virov za večji del Male Azije (str. 5—7), nam izkopavanja v Stari Smirni pričajo, da so se tu že v enajstem stoletju naselili Grki. Tam so iz časa okoli l. 900 našli temelje ovalne hiše iz glinastih opek, obstoječe iz enega prostora (3 × 5 m velikega); najpozneje v 9. stoletju so že nastala grška mesta v Mali Aziji (str. 17). Umetnostno ustvarjalno silo pripoznava A. za 8. stoletje Egipčanom, Feničanom, Babiloncem in Asircem. Grkom pa so posredovali velike mezopotamske kulturne pridobitve poznejši Hetiti in Urartejci (str. 21). Avtor obširno (str. 23—69) obravnava umetnost v državi Urartu (ob Vanskem jezeru), ki je bila najbolj mogočna med leti 900